

S
T
·
O
L
A
V

Sigríð Undset

1882—1982

Sigrud Undset — en

Samtale med Liv Bliksrud

— Alt hun skriver om, har hun sett. Hun er ingen fabulator som lar fantasien fly fritt omkring i en diktet verden. Sigrud Undset er realist.

Forskningsstipendiat Liv Bliksrud er nå ellers fortrolig med realister — av et noe annet slag. Hun er litteraturforsker med Sigrud Undset som spesialitet, men har kontor på Kjemisk institutt ved Universitetet i Oslo. Omgitt av sine bøker og papirer har hun etablert en liten humanistisk enklave i et miljø av reagensglass og dataskjermer og hvitfrakkede representanter for «den annen kultur» — den naturvitenskapelige. Hun snakker gjerne om Undset-forskningen — nødigere om den avhandlingen hun selv arbeider med. Men litt røper hun:

— Det er så mange som har skrevet om Sigrud Undsets forhold til historien og til kulturen. Jeg er blitt mer og mer opptatt av hennes syn på naturen.

— Hvilken natur? Blomster og vekster?

— Faktisk det og. Sigrud Undset var bl.a. fascinert av Carl von Linné og hans botaniske klassifikasjoner på 1700-tallet. Det var neppe noen tilfeldighet. Men jeg tenker også på hennes syn på forholdet mellom det naturlige og det overnaturlige i menneskets livsverden. Man merker at hun har lest Thomas Aquinas, middelalderfilosofen som insisterer på at menneskets religiøse liv ikke står i noen motsetning til dets naturlige, jordiske liv. Det overnaturlige fullbyrder det naturlige. Det religiøse fullender det menneskelige!

— Skulle tro vi snakket om en teolog og ikke en romanforfatter!

— Jo, men disse oppfatningene nedfeller seg konkret i forfatterskapet. Fra hennes første roman til *Kristin Lavransdatter* skjer det en utvikling der en opprinnelig

Liv Bliksrud er litteraturforsker med Sigrud Undset som spesialitet.

naturalisme gradvis utvides og suppleres til også å omfatte det overnaturliges nærvær i menneskelivet.

— Kanskje ikke så vanlige oppfatninger i samtiden?

— Det bekymret henne ikke særlig. Hun avviste jo ganske respektløst samtidens tenkemåte. Søkte heller tilbake til middelalder- og renessansediktere som Chaucer og Shakespeare eller til 1700-tallets forfattere. De hadde en romsligere oppfatning av det menneskelige og en mer robust sans for det naturlige enn hva hun fant i samtidens bleke snusfornuft. For henne begynte forfallet for alvor på 1800-tallet. Kants filosofi førte til subjektivismen, industrialiseringen til umenneskeligjøring av samfunnet, liberalismen til oppløsning av alle normer. Hele «modernismen» sto for henne som et dekadansfenomen.

— En slags kjerringa mot strømmen?

— Gjerne det: se bare på det som alltid var et hovedmotiv i hennes forfatterskap: de menneskelige kjønnsforbindelser. Sam-

Sigrud Undset var bl.a. fascinert av Carl von Linné og hans botaniske klassifikasjoner på 1700-tallet.

kristen realist

om Undset-forskningen

tidens forhold til denne side ved livet betraktet hun som falskt og forløyet. Hun talte om det moderne snerperi: idylliseringen av seksualiteten, forsøkene på å bortforklare aggresjonen, sadismen, maktlysten som også manifesterer seg i forholdet mellom kjønnene. Hun ville se og skildre det alt sammen, uten å vike. Hun var realist...

— *Men så til Undset-forskningen!*

— Det er typisk at det hovedverk i Undset-litteraturen som er blitt stående som et standardverk, bærer titelen *Sigrid Undset. En studie i kristen realisme*. A.H. Winsnes utga boken samme år som Sigrid Undset døde (1949) og den er siden oversatt til en rekke språk: svensk, engelsk, polsk, italiensk, nederlandsk, fransk... A.H. Winsnes' styrke er at han gir en helhetsfortolkning av forfatterskapet med særlig vekt på den religiøse problematikk, og han setter Sigrid Undsets livsverk inn i en bred, idehistorisk sammenheng.

Den eneste vitenskapelige Undset-studie som var utgitt før Winsnes' bok, var Carl Fr. Engelstads magisteravhandling fra 1940: *Mennesker og makter*. Men etter hennes død kom det nærmest en bølge av bøker og artikler i 50-årene. Et hovedverk fra denne tiden er Ellisiv Steens *Kristin Lavransdatter. En estetisk studie* (1959), en bok som er mer tekst-rettet og analyserer tematikk og fortellerteknikk i Sigrid Undsets forfatterskap — først og fremst i *Kristin Lavransdatter* — hvordan hun f.eks. har brukt og omformet det historiske stoff til sine formål i middelalderromanene.

En annen viktig bok er Borghild Kranes *Sigrid Undset. Liv og meninger* (1970), som særlig belyser Sigrid Undsets oppfatninger slik de kommer til uttrykk i essays, artikler og innlegg i dagspressen.

Finn Thorns *Sigrid Undset. Kristentro*

og kirkesyn (1975) konsentrerer seg om den religiøse problematikk i Sigrid Undsets forfatterskap — hvilke kilder hun har øst av, forholdet mellom lutherdom og katolisisme osv.

De fleste har vel allerede registrert at Hallvard Rieber-Mohn utgir en essaysamling i jubileumsåret, med titelen *Sten på sten*. Den omfatter fem essays som særlig er viet Sigrid Undsets religiøse utvikling, hennes kulturkritikk og hennes forhold til historien.

— *Men det er ikke bare nordmenn som har skrevet om henne?*

— Nei, av utenlandske bøker synes jeg den flamske dominikaneren A.M.F. De Vo's store verk *Sigrid Undset* (1953) er interessant. Han har f.eks. på et tidlig tidspunkt festet seg ved det som senere er blitt den rene mote: fremmedgjøringsproblemet, og behandler det erotiske problem i forfatterskapet på en oppklarende måte.

I USA ble det i 60-årene utgitt to doktorgradsarbeider av nonner, skrevet ved katolske universiteter, og i 1966 kom kanadieren Nicole Dechamps: *Sigrid Undset — ou la morale de la passion*. Den er særlig interessant: setter forfatterskapet i forbindelse med moderne eksistens-filosofi og har dessuten — forut for den store bølge. — et feministisk anstrøk.

— *Er det noen interesse for Sigrid Undset blant studentene idag?*

— Ja, og ikke bare idag — den har vært konstant hele tiden. Frekvensen av hovedfagsoppgaver er ingen dårlig måler når man skal vurdere Undset-forskningen: fra 1940 til idag er det skrevet ca. 30, og for tiden er ihvertfall tre under arbeide. Nå i jubileumsåret utgis tre av de beste: Karin Gullerud Johansen OP: *Guds lys og mannens mørke*, som særlig tar for seg realistiske og symbolske elementer i *Olav Audunssøn*, Carl Henrik Grøndahl:

Ormens bitt, som er en studie i forholdet mellom hedenskap og kristentro i *Olav Audunssøn* og Anne Brit Kvinge: *Jenny og herren*, som anlegger en mer psykoanalytisk betraktningmåte på en av samtidsromanene.

— *Har kvinnebevegelsen stimulert Undset-interessen?*

— Uten tvil. Og det har ført til at oppmerksomheten er blitt forskjøvet fra middelalderdiktningen til samtidsromanene. Mange i kvinnebevegelsen er blitt provosert av Sigrid Undsets kvinnesyn, hennes oppfatning av ekteskapet, kjønnsrollene o.s.v. Men hun er langt fra entydig i disse spørsmål. *Sigrid Undset — antifeminist og frigjører* het en hovedfagsoppgave fra noen år tilbake. Selv har jeg sterke motforestillinger mot å kalle Sigrid Undsets diktning «kvinnelitteratur». Selvfølgelig skriver hun innsiktsfullt om kvinners liv, kvinners erfaringer o.s.v., men hun har også en uvanlig evne til å sette seg inn i menns situasjon, skildre deres måte å føle og tenke på. Det påstår ihvertfall menn! Og typisk nok er det i Undset-litteraturen en temmelig lik fordeling av mannlige og kvinnelige bidragsytere.

— *I et jubileumsår får vel også personen Sigrid Undset oppmerksomhet?*

— Det foreligger hele tre momoarverk til jubileet: Nini Roll Ankers *Min ven Sigrid Undset* i ny utgave, Arne Skouens *Sigrid Undset skriver hjem*, om hennes tid i USA, og niesen Charlotte Blindheims erindringsbok *Moster Sigrid*.

Og da er det vel mest kledelig at vi selv føyer til at St. Olav Forlag utgir en samling med artikler av Sigrid Undset, tidligere ikke utgitt i bokform, under titelen Kritikk og tro. Den har nemlig Liv Bliksrud selv redigert og skrevet innledning til. Tolle lege! Ta og les!

Nils Heyerdahl

Redaktørskifte i «St. Olav»

Jeg vil som representant for bladets eiere med dette få rette en takk til ansvarshavende redaktør gjennom de siste par år, Svend Aage Rasmussen, for hans innsats i denne tid.

Når han nu slutter, vil kanskje noen lesere spørre seg hvorfor. Svaret er enkelt: Redaktør Rasmussen har i hele denne perioden vikariert for søster Else-Britt Nilsen O.P. som har gjennomgått et lengre teologisk studium i Frankrike. Hun er nu vendt tilbake til Norge, men også til sin stilling som St. Olav's ansvarshavende redaktør.

Jeg har satt pris på redaktør Rasmussens aldri sviakende innsats for bladet som han overtok på relativt kort varsel og uten forutgående redaksjonell erfaring.

En varm takk også til hans medarbeidere i denne tid.

Jeg ønsker redaktør Else-Britt Nilsen O.P. en god tid og tror og håper at hun i kraft av studieårene ute vil tilføye bladet nye og verdifulle impulser.

Oslo, 21. april 1982.

John W. Gran
Biskop

Heder til Gunnel Vallquist og Hallvard Rieber-Mohn

Forfatteren Gunnel Vallquist er innvalgt som nytt medlem av det fornemme Svenska Akademien. Hun overtar stol nr. 13 blant «de aderton» etter Anders Østerling som døde ifjor.

Svenska Akademiens medlemmer innvelges for livstid. Blant Akademiens mange oppgaver inngår også å utpeke nobelprisvinneren i litteratur.

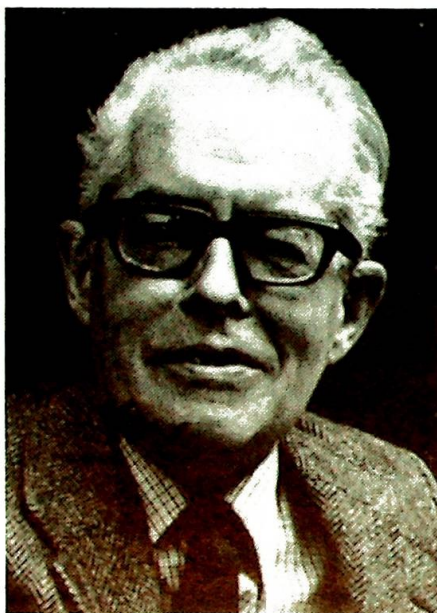
Gunnel Vallquist er 62 år gammel og mest kjent som oversetter av Prousts store verker. Akademiens sekretær Lars Gyllensten fremhever hennes betydelige kunnskaper og innsats som kritiker spesielt innen fransksproglig litteratur. Hun har også skrevet om den katolske mystisismen.

Formelt er Gunnel Vallquist ikke spurt om hun vil bli medlem, men Gyllensten går ut fra at hun vil si ja til tilbudet. I moderne tid har det ikke hendt at noen har sagt nei. Svenska Akademien får nå to kvinnelige medlemmer. Men Gyllensten understreker at det utelukkende er litterære kvalifikasjoner bak valget av Gunnel Vallquist.

Aftenposten

Pater Hallvard Rieber-Mohn er tildelt årets Fritt Ords pris for sin publisistiske virksomhet og arbeidet i Pressens faglige utvalg.

Styret i Fritt Ord begrunner tildelingen blant annet med at Rieber-Mohns skribentvirksomhet spenner usedvanlig vidt,

Hallvard Rieber-Mohn.

men har alltid vært konsentrert om sentrale menneskelige spørsmål.

Med omfattende viten og i en slående og fyndig stil har han trukket linjer mellom aktuelle forhold og det verdigrunnlag som vår kultur hviler på. Han er en forkjemper for romslighet, åndelig redelighet og forståelse mellom mennesker, heter det blant annet.

Rieber-Mohn blir også berømmet for sitt pressefaglige arbeid. Han har medvirket til å trekke grensen mellom bruk og misbruk av det frie ord, og har vært med på å styrke både pressefrihet og presseetik.

Vårt Land

REDAKSJONELT:

Tilbake

Tilbakekomst kan være så mangt — ikke minst når den er knyttet til en publikasjon som «St. Olav». Gamle tråder skal taes opp og nye veier trækkes. De som var fortrolige med bladet for tre-fire år siden, vil nikke gjenkjennende til navnene Liv Greni, Aage Hauken og Gunnel Vallquist. Det er spesielt gledelig at også «St. Olav's» tidligere redaktør, Åge Rønning, blir med i vår lille stab.

Og vi fortsetter med Sigrid Undset. Hennes plass i norsk åndsliv er begrunnelse god nok for det. Når den nye redaksjon har ivret for et Sigrid Undset-nummer i begynnelsen av mai, er det bl.a. for å gi en orientering om de utallige arrangementer som finner sted i disse dagene.

Tidsnød har imidlertid gjort at enkelte tekniske spørsmål ikke er blitt løst på en helt tilfredsstillende måte, og vi ber derfor om en viss overbærenhet fra lesernes side nå i starten.

Else-Britt Nilsen

Østerrikes eldste kloster jubilerer

Erkeabbediet St. Peter i Salzburg har eksistert uten avbrudd helt fra det syvende århundre. For første gang skal klostret presentere sine kunstsatter for publikum.

I tiden 15. mai - 15. oktober vil det bli utstilt kjente manuskripter fra klostret, vanligvis finner man disse i Wien og New York. Arbeider fra senere perioder vil også bli vist sammen med klosterets naturvitenskapelige samlinger. Nylige arkeologiske utgravninger har vist hvilken viktig rolle klostret spilte i kristningsarbeidet i begynnelsen av middelalderen.

UNDERGRUNNSKIRKE I TSJEKKOSLOVAKIA

Medlemmer av borgerretts-bevegelsen Charta 77 har sendt et skriv til den tsjekkiske regjering hvor man peker på «den generelle skjerpning av den anti-religiøse kampanje.» Brevet var underskrevet av tre offisielle talsmenn for bevegelsen, filosofen Radim Palous, tidligere journalist Anna Marvanov og den tidligere parti-funksjonær Ladislav Lis, og det krever at regjeringen i Praha nå skal overholde Helsingfors-avtalen. I avtalen garanteres retten til fri menighetsdannelse, til kirkelig arbeid uten innblanding, rett til å utdanne nye prester og utgi religiøs litteratur. I dag regulerer myndighetene tallet på studenter ved landets to preste-seminarer.

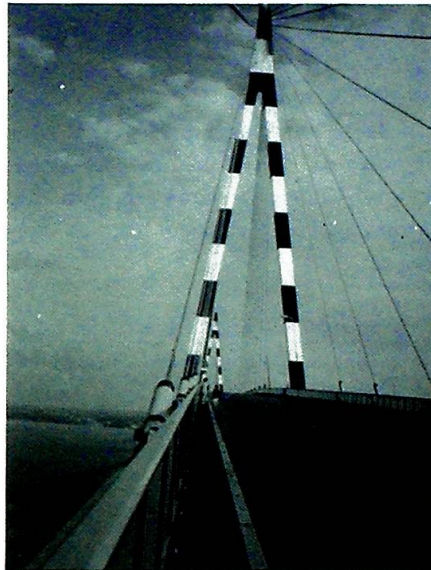
Årsaken til at myndighetene har inntatt en så steil holdning til den katolske kirken i landet, er frykten for at kirken skal kunne få like stor innflytelse der som den hadde i Polen før militærkuppet. Av Tsjekkoslovas 15 millioner innbyggere er tre fjerdedeler medlemmer av den katolske kirke. Partiorganet Rude Pravo hevdet nylig at uten kirkens støtte kunne ikke den uavhengige fagforeningen Solidaritet i Polen «blitt forandret til en anti-revolusjonær bevegelse». Avisen mente også at paven har gitt spesiell støtte til «de kontra-revolusjonære medlemmene» av den polske fagforeningen.

Det spente forholdet mellom myndighetene og paven har ført til at det nå står flere bispeseter ledige, dessuten er bortimot fem hundre presteembeder ubesatt. I sin tur fører dette til et stadig voksende antall hemmelige prestevigslere av såkalte «katakombeprester». Flere av disse prestene er teologer som er avsatt og dømt for statsfiendtlig virksomhet, og de fort-

setter sin virksomhet under trussel om nye fengselstraffer. Aktive kirkefolk har etterhvert etablert en undergrunnskirke som tar avstand fra den offisielle kirkes samarbeid med myndighetene. Denne kirken holder gudstjenester og brylluper i private hjem, ofte i hemmelige kirkerom som er innredet i kjellere.

I de siste måneder skal det ifølge News Week være arrestert minst ti prester og tre legfolk, som er blitt dømt for å dele ut bibler og andre religiøse skrifter.

«Bare det å leve et kristent liv er nok til at det hemmelige politiet slår til,» sier den tidligere «katakombe-biskopen» dr.D. Kalata, som nå bor i München. (KS)

Advarsel

Amerikanske biskoper, prester, ordenssøstre og legfolk advarer nå tydeligere og tydeligere mot det kjernefysiske kappløpet mellom supermaktene. I en tale nylig under et interkonfesjonelt møte mot atomopprustningen sa kardinal Krol, erkebiskop av Philadelphia, at våpenkappløpet var en «irrasjonell og selvmorderisk måte å sikre fred på.» Kjernefysisk krig, fortsatte han, er en forbrytelse mot Gud og menneskene og fortjener en enstemmig fordømmelse. Han understreket også at retten til å forsvare seg ikke betyr «noen moralsk rett til å slippe løs en massiv ødeleggelse mot uskyldige ikke-stridende.» Kardinalen minnet om pavens ord om å verge den menneskelige rases fremtid.

Noen dager tidligere, den 24. mars, hadde tolv biskoper i New Jersey sendt ut en felles erklæring hvor de oppfordrer sine katolikker til å øve press på regjeringen for å få den til å arbeide hardere for en felles nedrustning. Biskopene understreket at supermaktene ved å bruke billioner på nye våpen samtidig ikke klarte å skaffe boliger, mat og vern til to tredjedeler av menneskeslekten som er fattige. Rustningskappløpet er å lete etter en falsk sikkerhet sa biskopene.

«St. Olav» vil i kommende numre gi flere detaljer om disse klare katolske røster. Vi har for lenge gått utenom disse spørsmål.

A.R.

En
kloun

Det er fire år siden jeg sluttet, her har du meg litt nølende tilbake. Come backs er ofte tvilsomme saker, men vi tar chansen.

En gang i måneden.

La oss innledningsvis snakke om sprog.

Sprog er en vanskelig ting. Du husker kanskje følgende setning fra en gammel skolebok: Det var full storm, men skipet seilte med slappe seil. Thi det var sorg ombord.

Jo, det er vanskelig.

Jeg har en sønnesønn som forleden kom hjem fra barnehaven. Gutten sier t i stedet for k ennå.

Han sa:

Pappa, noe jeg må si deg. Petter tom itte i barnehaven i dag. Han hadde druttet for mye øl og måtte til dottoren.

Skylde dette nye sprogproblemer?

Eller har verden forandret seg så mye at historien er sann?

Vi leser i avisene om elleveårige prostituerte og tolv år gamle narkotikavrak. Det er faktisk også mulig at en i barnehaven har lånt farens ølflaske, ikke sant?

Eller er det sproget?

Noen smårollinger betror hverandre plutselig ting de har hørt på gaten eller sett på fjernsyn.

Hvem kan være sikre på hva det lyder som?

Jeg husker ennå den blåfrosne uteliggeren som kom inn i den gamle, trekkfulle kirken en søndag for å være i fred et sted. Han trengte det, det var midtvinters.

Presten kom inn og begynte som man gjorde den gang:

Introibo ad altare Dei...

Efter en stund kikket den fremmede bort på meg som tilfeldigvis hadde kommet ved siden av ham. Sa uten å være spydig, bare litt undrende:

Erré arrabisk?

Han hadde også fått et sprogproblem.

Han seilte med slappe seil enten det var storm eller godvær. Han hadde druttet for mye.

Paven oppfordrer til bønn for verdensfreden

Både palmesøndag og under en audiens 14. april oppfordret Johannes Paul II til bønn om fred i verden. Han rettet spesielt oppmerksomheten mot urolige områder som Israel og Falkands-øyene.

L'Osservatore Romano

Sigrig Undset som

Til hundreårsminnet for Sigrig Undsets fødsel har den norske forfatteren Arne Skouen gitt ut en fin liten bok: *Sigrig Undset skriver hjem*. Den handler om årene i Amerika (1940–45) da Sigrig Undset arbeidet intenst med forelesninger, radioprogrammer og artikler til støtte for motstandsbevegelsen i Norge.

Sigrig Undset var en notorisk fiende av alt hva hun regnet for utilbørlig snusing i privatlivet. Det som var verdt å vite om henne uttrykte hun i skrift og handling, resten angikk ingen.

Hun hadde til hensikt å brenne hver eneste papirbit utenom ett maskinskrevet eksemplar av hver bok — det skulle være det eneste utrykte hun etterlot seg. Slik ble det ikke, hun rakk aldri å fullbyrde autoféen.

Derfor har man i den senere tid kunnet

utgi en del av hennes brev: Ungdomsbrevene *Kjære Dea* og nå disse Amerikabrevene. Pussig nok gjelder det i begge tilfeller brevveksling med Sverige. De fleste Amerikabrevene er skrevet til søsteren Ragnhild Undset-Wiberg i Stockholm. Respektfulle hender har ordnet begge samlingene og indiskresjoner kan man ikke peke på — hvis man da ikke ser saken med Undsets strenge øyne. Hun ville formodentlig aldri godkjent noen av utgivelsene.

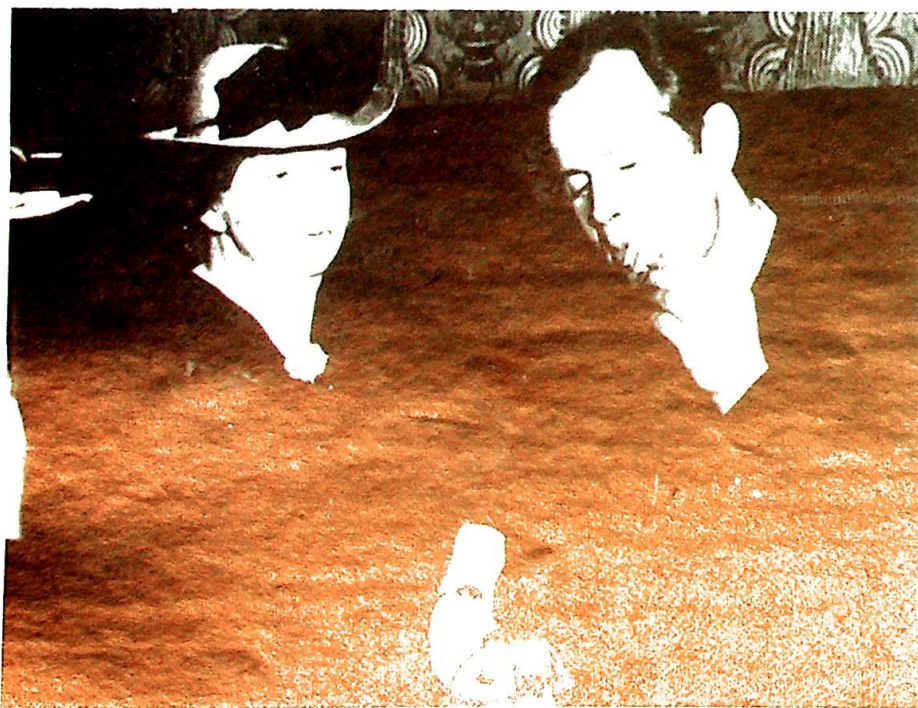
Man må imidlertid være meget takknemlig overfor Arne Skouen for den frihet han har tatt seg. Hans samarbeid og samvær med Sigrig Undset daterer seg til de siste krigs- og Amerikaårene 1944–45, da den unge Skouen hadde ansvar for de norske radiosendingene i New

York. Sigrig Undset ble meget brukt i dette arbeidet, så de traff hverandre ofte, og Skouen kom henne relativt nært inn på livet. Relativt: som alle andre støtte han på den fryktede og lammende «Undsetske tashet», den uoverstigelige barrieren som stanset enhver antydning til nærgåenhet. Men hun trivdes i samværet med ham, og han må ha hatt den hjertets intuisjon som kan se og ane meget som ikke kommer til uttrykk.

Hans bok blir derfor en saklig og forståelsesfull kommentar til brevsitatene, nennsom, men ikke ukritisk, av og til også humoritisk. Kanskje kunne vi heller si at brevsitatene som ikke er litterært utformet, men skrevet ned i talespråkform, illustrerer hans fremstilling av Sigrig Undsets liv i Amerika.

Det overraskende er at Sigrig Undset — bortsett fra hjemlengsel og smerte over krigen — i virkeligheten trivdes aldeles utmerket i Amerika. Hun som var så reservert, satte pris på den amerikanske kulturens vennlige åpenhet. Den synes å ha virket opptinende på henne selv. Og hun fikk nære venner, som kollegaene Willa Cather, Margery Kempe og Hope Allen. Sistnevnte var en lidenskapelig amatørbotaniker som hun selv. Hos disse vennene fant hun også landlige tilfluktsteder i vakker natur, noe hun visste å sette stor pris på. Men hun avskydde de offisielle tilstelningene hvor hun skulle stilles ut som en berømt, likeledes de årlige nobelmiddagene som samlet alle tilgjengelige prisvinnere.

Det som slår en mest av alt, er hennes utrolige arbeidsprestasjon — hun regnet seg som mobilisert til journalisttjeneste. Hun, som var en mester i det skrevne ord, gikk inn i den uvante rollen som

Sigrig Undset og Arne Skouen.

journalist

foredragsholder — en genre som blir lidenskapelig dyrket i Amerika. Det første året reiste hun rundt og holdt ikke mindre enn førti foredrag i alle deler av landet. Hun var meget dyktig i engelsk, bortsett fra at uttalen var temmelig norsk. Radioprogrammene var utallige, likeså artiklene, både for de norsk-amerikanske publikasjonene og de store avisene.

Hun kjente seg kallet til å oppklare mange misforståelser både angående den norske motstandsbevegelsen, som lenge var lite aktet i Amerika, og om nordmenn i alminnelighet.

Amerikanerne tror gjerne, skriver hun, at «vi er et slags seterfolk som lever utenfor alle land, sidrauva og godhjarta, av og til leer vi på den tause sammenbite munnen vår og ramler fra oss noen runeinnskrifter.»

Men i dette intense arbeidet slet hun seg ut. Og det var ikke bare kropp og nerver som ble utslitt, men også selve dikterkraften. I de første Amerikaårene skrev hun to bøker, en mirakuløs prestasjon ved siden av alt det andre arbeidet: *Lykkelige dager* og *Tilbake til fremtiden*. Men ingen av dem er diktning. Arne Skouen har sin egen interessante teori om årsaken til at dikteren Sigrid Undset ble taus for alltid fra og med krigsutbruddet. (*Madame Dortha* var hennes siste roman, 1939, og den var tenkt som den første i en syttenhundretallsserie).

I følge Arne Skouen lå den dypeste årsaken til dette i hennes hat til tyskerne. Dette var egentlig av gammel dato. Alle-rede i 1915 skrev hun til en god venn at tyskerne var geniale når det gjaldt krig og tortur, men «das Volk der Dichter und Denker dikter og tenker efter min mening forbannet dårlig.» Luther avskydde hun

lenge før hun ble katolikk. Han var for henne en av de tyskere som fordervet Europa.

Under krigen ble hennes tyskerhat så sterkt at det vakte anstøt på kristent hold, og hun fikk brev fra «tyskvennlige sjeler» som fremholdt at det er synd ikke å tilgi. «Jeg kan bare si at jeg tilgir dem som har gjort mig personlig fortred» — man må ikke glemme at tyskerne drepte hennes yndlingssønn — «de andre får Gud tilgi... det ville være gudsbespottelig om jeg tok på mig å tilgi forbrytelser som er begått mot andre enn mig selv.» Men dette hatet, sier Skouen, var en så fortærende brann at hun ikke lenger var i stand til å dikte. Det kunne hun bare gjøre utfra rene motiver. Det å skrive var for henne en moralsk handling. En gang hun ble bedt om å skrive et drama, svarte hun med et bittert smil at ville de ha en dikter, måtte de henvende seg annet steds.

Det var altså — tror Skouen — på grunn av en moralsk krise at hun brukte den tiden hun hadde igjen til å skrive på en helgen-biografi (*Caterina av Siena*), uten egentlig inspirasjon, men for dog å gjøre noe nyttig. Det siste avsnittet i hans resonnement fortjener å siteres:

«Ikke at hun hadde noe å skamme seg over, hun hadde hatet som hun skulle. Hun var mobilisert til å gjøre sin krigstjeneste, hun som andre. Men det som for henne ble en moralsk krise, blir for oss et offer. Noe så storartet ville hun aldri sagt om seg selv, men når jeg husker vemodet — over det som ikke var mere — har jeg ikke vanskelig for å telle dikteren blant krigens falne.»

Arne Skouen:
«Sigrid Undset
skriver hjem»,
Aschehoug 1982

ØKUMENISK KONGRESS I ROMA OM DEN HELLIGE ÅND

I slutten av mars ble det holdt en internasjonal kongress i Roma med Den hellige ånd som tema. Møtet var knyttet til feiringen av 1600-års jubileet for det første konsilet i Konstantinopel og 1550-års jubileet for konsilet i Efesos. Johannes Paul II ønsket spesielt denne kongressen.

CARITAS-MØTE OM MELLOM-AMERIKA

San Jose (KN). Situasjonen for flyktningene fra Guatemala og El Salvador er fortsatt meget vanskelig, og en intensivering av den kirkelige innsats for de nødlidende er påkrevet. Det var utgangspunktet for det møte Caritas Internationalis avholdt i Costa Ricas hovedstad San Jose nylig.

FORSLAG OM FAST KRISTEN-MUSLIMSK KOMITE

Bergen (NØP/EPS). På et møte i Colombo nylig der 60 kristne og muslimer fra 40 forskjellige land var representert, ble det satt frem forslag om å danne en felles komité som skal planlegge «fremtidige samtaler og samarbeid.»

Selv om det er Kirkenes Verdensråd (KV) og Muslimsk Verdenskongress som er hovedansvarlig for komiteen, skal den være åpen for deltagelse fra Den romersk-katolske kirke og fra internasjonale islamske organisasjoner. Blant de emner som det nå er håp om å få diskutert er statsrollen, menneskerettigheter og religiøse rettigheter.

Møtet i Colombo tok også for seg spørsmål om flyktninge- og minoritetsgrupper — og holdt fast ved at hjelpeiltak for slike grupper ikke skal være et middel til å drive mennesker til omvendelse, — men skal gis uten diskusjon.

KIRKEN I SVERIGE STUDERER NYE RELIGIONER

Avdelingen for internasjonale studier i Den svenske kirke har bedt pastor L. Wickstrøm å gjøre en nøyaktig kartlegging av de forskjellige sekter som arbeider i landet. I dag finnes det mer enn 70 slike sekter og bevegelser, med aktiviteter som spenner fra meditasjon til pseudo-mystiske ritualer, og disse sektene har endret Sveriges religiøse profil. Pastor Wickstrøms oppgave blir å samle materiale til en bok med opplysninger om de forskjellige bevegelsers lære, hva de tilbyr og hvordan de arbeider. Boken skal brukes ved presteseminar og i andre av kirkens institusjoner. Pastoren har gjort en liknende undersøkelse tidligere.

(LWI)

Storslagen feiring av Sigrid Undsets 100-års jubileum

At det er Sigrid Undset-jubileum i år, har neppe unnsloppet våre leseres oppmerksomhet. I over et år har en komite, nedsatt av Aschehoug, arbeidet med å forberede de mange jubileums-arrangementene.....

Vi henvender oss til komiteens sekretær, Iens Ludvig Høst, for å få litt nærmere orientering om den forestående begivenhet. Jubileumskomiteen har forøvrig en representativ sammensetning med Knut Tvedt som formann og primus motor, Ellisiv Steen, Ebba Haslund, Ingeborg Lyche og Arne Skouen. I tillegg medvirker også en del av forlagets folk. Komiteen har nært samarbeid med en større komite som står

for feiringen på Lillehammer, selve jubileumsdagen 20. mai.

Tallrike arrangementer

Første begivenhet, sier Høst, er åpningen av Universitetsbibliotekets Sigrid Undset-utstilling 11. mai. Universitetsbibliotekar Tone Modalsli samler manuskripter, første-utgaver, brev og fotografier. Sam-

lingen omfatter også tegninger som Sigrid Undset selv har laget.

12. mai markerer Kultur- og vitenskapsdepartementet jubileet ved en mottagelse på Akershus.

13. mai arrangerer Universitetet i Oslo et åpent festmøte i Universitetets Aula bl.a. med festtale av Ellisiv Steen — en rekke kunstneriske innslag, samt hilsen til jubileet. Men Høst understreker at høydepunktet blir feiringen på Lillehammer 20. mai. Det er lagt opp et større program som åpner med tale og bekransning ved monumentet i Storgaten og ved graven på Mesnali. I Garmokirken på Maihaugen blir det økumenisk fest-gudstjeneste ved biskopene John Willem Gran og Georg Hille. Hovedbegivenheten blir en festaften på Maihaugen. Her medvirker bl.a. Daniel Haakonsen og Liv Dommersnes. Lillehammer kommune arrangerer en minneutstilling på Maihaugen bygget over Sigrid Undsets tilknytning til byen. Lillehammer kommune holder dessuten lunsj for tilreisende gjester. Nevnes må også seminaret «Sigrid Undset-uke» som Nansenskolen på Lillehammer arrangerer fra 18. — 23. mai.

Teater og ballett

I begynnelsen av september blir «Kransen» åpningsforestilling på Det Norske Teater i Skagestads regi. Fra samme teater vil Wenche Medbøe og Marianne Svarstad gi oppsøkende forestillinger med premiere på jubileumsdagen 20. mai av et sammensatt Sigrid Undset — program.

Fredag 4. og lørdag 5. juni gir Kjersti Engebretsen med ensemble i Erkebispegården i Trondheim en ballettoppførelse bygget på scener fra «Kristin Lavransdatter». Musikk ved Ragnar Søderlind. Arrangør: Komiteen for Norges lærerhøg-

Iens Ludvig Høst.

skoles kultur-kvelder. Forestillingen gjen-
tas i St. Olav kirke, Oslo, 10. og 11. juni.

Høst vil også gjøre oppmerksom på at
det skal reises en statue av den unge Kris-
tin Lavransdatter ved billedhuggeren Kari
Rolfsen. Den skal stå ved Sel kirke i Gudb-
randsdalen, og avdukingen vil skje om-
kring Mikkelmess — på den tiden da
Kristin giftet seg med Erlend. Statuen er
en gave fra Aschehous forlag.

Oversatt til 70 språk

Bak alle forberedelsene ligger et enormt
arbeide — og mye papir! Det kan Iens
Ludvig Høst skrive under på. På bordet
foran ham ligger fire ruvende mapper med
korrespondanse i anledning jubileet. Det
dreier seg mest om kontakten med alle
kulturelle institusjoner i Norge og Norden
forøvrig.

Aschenhoug, som har vært Sigrid
Undsets forlag siden debut-boken «Fru
Martha Oulie» i 1907, presenterer i anled-
ning 100-års jubileet en rekke ny-utgivel-
ser og bøker om hennes forfatterskap. Bi-
drag til feiringen skjer også utenfor forla-
get. Bl.a. sender Kirke-og undervisnings-
departementet ut en brosjyre vedrørende
Sigrid Undsets diktning beregnet på våre
skoler.

Ute i verden kommer mange ny-utgi-
velser. Høst sitter nettopp med et brev fra
Sigrid Undsets nederlandske forlag, som
opplyser at de vil sende ut ny-utgave av
«Kristin Lavransdatter», «Olav Audun-
sønn» og «Våren». Det er jo nok å minne
om at Sigrid Undsets bøker er oversatt til
70 språk. Ingen annen norsk dikter befin-
ner seg i nærheten av dette.

Vi tror at 100 års jubileet vil bli en ver-
dig markering av en av våre største diktere
gjennom tidene, sier Iens Ludvig Høst,
— og han tviler ikke på at det vil bli en ny,
stor interesse blant de mange bokkjøpere,
som er kommet til siden forrige jubileum.

— Aschehoug har også tidligere tatt ini-
tiativ til slike jubileumsfeiringer?

— Ja, det er vanlig at vi feirer våre
store diktere. Vi har jo nylig hatt Braaten-
jubileet og før det Johan Falkbergets. Gar-
borg-jubileet er også blant dem man hus-
ker best.

Jeg synes det er naturlig at vi feirer våre
diktere, som har betydd så meget, både for
sin samtid og for senere generasjoner,
slutter Høst.

EBN

I mai: Sigrid Undset «månedens dikter» i radio

Program 1:

Fredag 7. mai kl. 22.30, *Hun avskydde å
være kjendis*. Sigrid Braatøy forteller i
samtale med Yngvar Ustvedt.

Tirsdag 11. mai kl. 10.40, *Moster Sigrid*.
Et nær bilde av Sigrid Undset, tegnet av
Charlotte Blindheim. Ved Birgit Gjernes.
Søndag 16. mai kl. 21.20, *En samtale om
Sigrid Undsets kvinnesyn*. Ved Nils Hey-
erdahl.

Torsdag 20. mai kl. 17.45, *Den unge Sig-
rid Undset*. Ved Birgit Gjernes og Paul
Skoe.

Søndag 30. mai kl. 17.10, *Sigrid Undset
— en kristen humanist*. Ved Hallvard
Rieber-Mohn.

I tillegg kommer opplesningsserien *Fru
Martha Oulie* som sendes hver lørdag kl.
10.05 frem til 12. juni.

Program 2:

Torsdag 13. mai kl. 13, *Sigrid Undset til
minne*. Direkte overføring fra møtet i
Universitetets Aula i anledning 100-års-
dagen for hennes fødsel.

Fredag 21. mai kl. 18.30 sender fjernsyn-
net i reprise Birgit Gjernes' program *I
Sigrid Undsets fotefar*.

Jenny er under innspilling av Fjernsyns-
teatret, man vil neppe nå seerne før i
1983.

BLIKK på TIDEN

PER AABEL

Teatret er i krise. Vi har hørt det så ofte i det siste at det er blitt som et refreng. Men krisen skyldes ikke publikumssvikt. Den kommer hverken fra orkester, parkett eller balkong, men har sitt tilhold bak kulissene, og sniker seg ikke sjelden helt inn på scenen. Stundom sies det at krisen skyldes pengemangel, og dermed legges ansvaret over på politikerne. Men selv om spareknivene har skåret brutalt de siste årene, kan ingen likevel få oss til å tro at dårlig økonomi kan stanse det gode teater. Dertil kjenner vi teaterhistorien for godt; så godt at man med like stor rett kunne hevde det motsatte.

For en tid siden satt jeg og spiste aftens på turisthotellet i Svolvær. Den store spisesalen var nesten tom, bortsett fra et bord ikke langt fra mitt, hvor der ble talt høyt og sagt meget. Det var en gruppe skuespillere fra Riksteatret, alle av den yngre garde. De talte om sine problemer, og dermed om teatrets problemer. Et par av dem var meget unge. De hadde sett filmen om Molière, og drømte om å begynne på nytt, når organisasjonsvesenet, arbeidslovgivningen, byråkratiet og politiseringen hadde gjort det definitivt av med dagens teater. Det var i høyden ti år mellom de yngste og de eldste, og likevel var diskusjonen en fektning mellom to generasjoner. De eldre ville ha et vel-

ordnet liv; for dem var skuespill et yrke, og som enhver yrkesutøver hadde de krav på fast ansettelse og ordnet arbeidstid. De to unge ville la publikums krav på godt teater være det overordnede, og så videre, og så videre. Da jeg kom ut i resepsjonen oppdaget jeg de kjente og veletablerte skuespillerne som hørte til ensemblet. De satt og så på værmeldingen.

Under alt dette tenkte jeg på Per Aabel.

Nylig fylte han åtti år, og ble fortjent hyllet av et helt folk. Vanligvis hyller man en åttiåring for det han *var*, og Per Aabel har vært adskillig. Han var bare nitten da han debuterte som danser, og toogtyve da han første gang koreograferte. Ifjor feiret han sitt femtiårsjubileum som skuespiller, og rollelisten er virtuøs både i lengde og bredde. Det er med årene blitt så mange triumfale teppefall, der er så meget å gratulere for. Og likevel — når vi hyller Per Aabel er det ikke med tilbakeblikk, vi hyller ham for det han *er*.

Ingen tenker vel at Per Aabel er skuespiller *av yrke*. Det ville innebære at han til tider, for eksempel på fritiden, var noe annet enn skuespiller, og det tror jeg ikke Per Aabel er. Han er like knyttet til scenen som presten til alteret, og scenen har satt sitt preg på ham like uutslettelig som prestens *character indelebilis*. Jeg har ved et par anledninger sett ham handle blomster i Bogstadveien. Han kommer ikke inn; han gjør entrée, beskjedent og ydmykt, men likevel storartet. Enten han vil eller ikke så er han *on stage*; det er hans lodd og hans offer. Ansiktet bærer med seg noe av det vemodige lyset fra soloppgangen i Riga, og atmosfæren blir som forandret. Tulipaner og nelliker forvandles til kulisser, de øvrige kunder til statister, og når Aabel høflig og diskret hilsende forlater butikken, føler alle seg bæret. Et lite øyeblikk, mens han famlet med sedlene, var vi kanskje på nippet til å le, for da ble han plutselig Vielgeschrey. Men det var bare et øyeblikk.

Når er Per Aabel da seg selv, vil noen kanskje spørre. Det er et uforstandig spørsmål. Per Aabel er vel en av de få vi vet om som er seg selv hele tiden. Hans liv er å spille teater, og det gjør han uavladelig, like trofast mot sitt kall som en nonne i vedvarende bønn, like selvutslettende og like offervillig. Men på samme måte som nonnens bønn finner også komediantens spill sin næring i et ømt og elskende hjerte. Det er seg selv Per Aabel gir oss, hele tiden. For som apostelen Jakob sier, kommer der ingenting ut av mennesket som ikke først er der inne, i sinn og hjerte. Det er bare Gud som kan skape av ingenting.

Per Aabel er en av dem som viser oss hva teater egentlig er. Han er en virkeliggjørelse av de unge skuespilleres drømmer i Svolvær. Hverken 30-årenes pengemangel eller 70-årenes teaterpolitikk har hindret ham i å gjøre det som er hans kall og hans glede: å spille teater, og det på en slik måte at det griper våre sjeler. Per Aabel har hjulpet oss til å se livet i det store og livet i det små, gjennom smilets og latterens rarer. Derfor trenger vi ham. Derfor elsker vi ham.

Pater Hilarion

Angers ligger i Loiredalen vel 30 mil vest for Paris. Området er sterkt merket av Frankrikes historie: slott, kirker og klostre i og utenfor byen vitner tydelig om det. Ofte berømmer man innbyggernes språkføring. I et brev fra 1662 forteller den kjente forfatterinnen Madame de Sévigné at unge tyskere kom til Angers for å lære fransk.

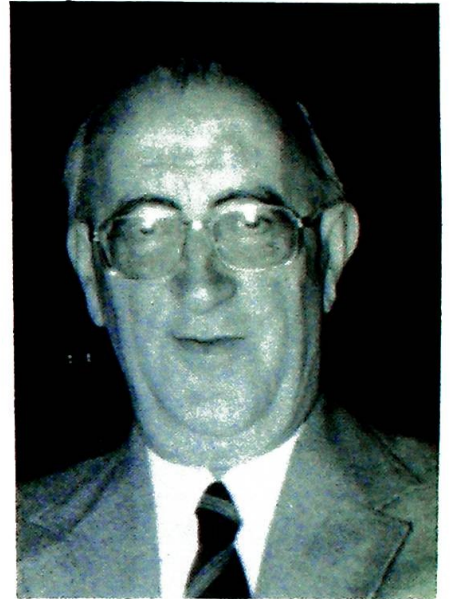
Hvert år — særlig om sommeren — strømmer omkring 1400 utlendinger til byens katolske universitet for å lære fransk språk og kultur ved CIDEF. Bokstavene står for *Centre International d'Etudes Francaises*, fritt oversatt: Internasjonalt senter for franskstudier.

Lederen for undervisningen, Albert-Paul Carton, forteller at man finner alle raser, religioner og aldersgrupper representert ved CIDEF selv om nok flertallet har «vanlig» studentalder. Han understreker videre at sentret virkelig gir undervisning på *alle* nivåer, for nybegynnere såvel som for fransklærere.

Sommerkurs av en måneds varighet tilbys i juli og september, mens de som ønsker å gå grundigere til verks, kan følge et program som strekker seg over et vanlig universitetsår.

De første spirer til CIDEF ble lagt like etter siste verdenskrig. Angers var polakkenes eksilhovedstad. Og i 1946/47 hadde universitetet flere polske studenter som ikke ønsket å vende tilbake til hjemlandet. Det skortet ofte på språkkunnskapene, så året etter ble det arrangert et kurs i fransk for utlendinger. Selv om vanskelige perioder ikke har manglet, skulle dette etterhvert utvikle seg til en levende, allsidig og moderne institusjon.

«Mer enn 500 nordmenn har vært her for å lære fransk. Alt fra de første årene har vi hatt norske studenter, og nå sender

Albert Paul Carton, CIDEF's leder.

de ofte sine barn hit. Ellers vil jeg benytte anledningen til å understreke de gode forbindelser vi har med Det franske kultursenter i Oslo og med universitetene i Oslo og Bergen» avslutter Albert-Paul Carton.

De som ønsker nærmere opplysninger, kan skrive på engelsk, tysk eller fransk til:
CIDEF,
Université Catholique de l'Ouest,
B.P. 808,
F-49005 ANGERS-Cedex,
Frankrike

Mer enn 500 nordmenn har lært fransk i Angers

Ved Else-Britt Nilsen

Angers er en by med 150.000 innbyggere. Besøkende kan glede seg over historiske monumenter, museer, parker og fritidsanlegg. Omegnen er vakker og frister til utflukter.

En 17. mai preken i påsketiden

Ved Aage Hauken i St. Dominikus kirke

DERE ER ET UTVALGT FOLK, ET KONGELIG PRESTESKAP, ET HELLIG FOLK, ET FOLK SOM GUD HAR KALT SITT EGET, — OG SKAL FORKYNNE STORHETEN HOS HAM SOM KALTE DERE FRA MØRKET INN I SITT OVERVELDENDE LYS: DERE SOM FØR IKKE VAR NOE FOLK OG SOM NÅ ER BLITT GUDS FOLK: DERE SOM FØR VAR I UNÅDE OG SOM NÅ HAR FUNNET NÅDE.

1 Pet 2, 9–10

Den kristne identitet er Kristus selv, den døde og den oppstandne. Det som binder oss sammen er troen på at han lever og råder. Og det er denne tro som gjør oss til et folk, et nytt folk, et folk som Gud har skapt seg, et folk han skaper seg fra slekt til slekt, fra generasjon til generasjon, gjennom århundrer — gjennom årtusener. De kristne er kalt til å være vitner om denne sannheten, men ikke bare i ord — også i gjerning. De kristne — som Evangeliet kaller 'jordens salt' — har derfor en enorm oppgave i verden og et stort ansvar. Vi er ikke kristne for vår egen hygges eller bekvemmelighets skyld — vi er kristne for verdens skyld, fordi vi er sendt til verden, som Faderen sendte Sønnen, — for å vitne om sannheten. Og den sannhet vi skal meddele verden er Jesus Kristus selv, det faktum at Jesus er Kristus, at et menneske, en av oss, er Guds sønn, at han har utført Guds verk i verden, et verk vi er med på å føre videre.

Gud har med dette gitt oss et svar på tilværelsens gåte, en nøkkel som åpner for de helt store livsspørsmål. Gud har i sin Sønn gitt oss sin egen tolkning av tilværelsens mysterium, menneskelivets gåtefulle eksistens. Jesus Kristus er mennesket, helt og fullt, slik Gud vil at vi også skal være det. Men derved har vi også innrømmet at vi ikke lenger er våre egne, tilhører oss selv, lever våre egne liv. Å bekjenne seg som kristen betyr at vi lever for og med andre, at vi tilhører hverandre, at vi er del av hverandre, at vi derfor har forpliktelser overfor vår neste. Det er av denne grunn at Skriften kaller de kristne et 'nytt folk', et 'kongelig presteskap'. Kristne er vi ikke alene — kristne er vi kun i fellesskap. Den kristne kirke er med andre ord Guds måte å bevare og fornye mennesketheten gjennom historien.

Mennesker er noe vi blir i fellesskap, sammen. Dette bunner i det faktum at livet ikke er noe vi eier eller har, det er hele tiden noe vi mottar fra hverandre. Fellesskapets mysterium består i at vi hele tiden meddeler oss til hverandre, finner oss selv i hverandre, mottar oss selv fra hverandre. Fellesskapets utfordring består nettopp i å akseptere hverandre, respektere hverandre, godta og motta hverandre. Dette er da det lys Gud har kalt oss til, en ekte, sann, virkelig menneskelig eksistens — og den er kun å finne i fellesskapet. All annen form for menneskelig eksistens er mindre menneskelig, mindre ekte, mindre sann. I Kirken fører Gud oss ut av egoismens, ensomhetens og fortvilelsens mørke, inn til fellesskapets lys og varme.

Det er viktig å minne oss selv om denne fundamentale kristne sannhet nettopp i dag — vår nasjonaldag — fordi det rører ved hele samfunnets, hele folkets vesen. Vår oppgave og vårt kall som norske kristne er ganske enkelt å gjøre Norge mer menneskelig, til et bedre fellesskap, til et lysere rike. Vår oppgave som norske kristne er ganske enkelt å vitne om hvor denne sanne menneskelighet, dette sanne samfunn er å finne — nemlig i samfunnet med Kristus, et samfunn og et fellesskap som samtidig knytter alle mennesker sammen, verden rundt. Det kristne fellesskap — som er samfunn med Kristus og derfor med hverandre — er en gave, som livet selv er det. Samtidig er det et kall og en utfordring. Ingen kan komme til Faderen uten gjennom Kristus. Måtte vi bli Guds redskaper i å gjøre denne sannheten stor og levende i verden.

SIGRID UNDSSETS KVINNESYN

«St. Olav» gjengir her utdrag av et foredrag holdt av dominikanerinnen Karin Gullerud Johansen i Kvinneåret 1975. Kvinneåret er over, men emnet søster Karin tar opp er fortsatt brennbart. Selv sa hun: «Jeg har valgt å la Sigrid Undset få komme til orde selv — uten å diskutere med henne.»

Sigrid Undset — reaksjoner?

Det er en kjensgjerning at Sigrid Undsets syn på kvinnen var alt annet enn «feministisk». Vi kan gjerne kalle det reaksjonært, for det gjorde hun selv. I sin «Efterskrift» til artikkelsamlingen «Et kvinnesynspunkt» som kom i 1919 rettfærdiggjør hun boken slik: «Jeg har fra tid til annen motatt oppfordringer fra meg personlig bekjente og ubekjente likesinnede reaksjonære om å offentliggjøre noen artikler jeg har skrevet om kvinnesynsstilling i samfunnet...»

Reaksjonær ja... det er nok å sitere følgende uttalelser, så vet man hvor man har henne: «...all tale om likestilling mellom mann og kvinne (er) tåpelig avsinns. Også all tale om likestilling på det åndelige område.» Og: «Jeg tror ikke på at noen som helst bestrebelse i noen som helst retning som ignorerer disse kvinnes særege vilkår — at naturen undergir henne en mann, selv når hun er det overlegne menneske, det klokere eller det bedre, kan hjelpe hennes og hennes barns kår.»

Slikt er unektelig egnet til å irritere og forarge, og det hadde Sigrid Undset kan hende ikke noe imot. Hennes temperament må ha vært av den art at hun gjerne fremsatte sine meninger med fynd og klem, og hun hadde i høy grad sine meningers mot. Hun oppdaget tidlig at hun kunne stole på sine iakttagelser når det gjaldt rent ytre ting, og det gav henne mot til å gå mot strømmen også i andre tilfeller som var mindre lette å kontrollere.

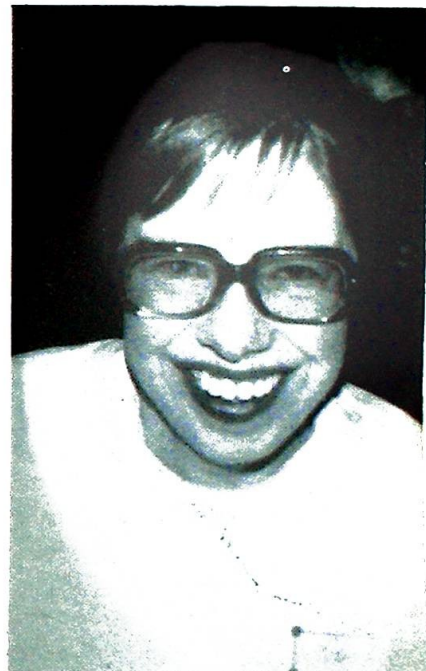
Hennes oppfatning var jo gjerne vel gjennomtenkt og underbygget av solide

kunnskaper. Det gjaldt også hennes syn på kvinnespørsmålet, og her spilte dessuten hennes egen dype kvinnelighet inn.

Det var hennes innerste overbevisning at menn og kvinner var ulike, og at det ikke var noe ønskelig mål å søke å redusere eller slette ut denne forskjellen, som etter hennes mening gikk langt dypere enn til det rent fysiske. Hun bemerket et sted at det i tidens løp har vært skrevet mye rart om menn og kvinner og om deres forhold til hverandre, men aldri før i historien har man kommet på den idé at de to kjønn skulle være like. At de er likeverdige i Guds øyne, er en annen sak, men en kvinnesjel forblir en kvinnesjel, en mannssjel forblir en mannssjel.

Men selvfølgelig sier hun, er menns og kvinners stilling i samfunnet innerst inne *utelukkende* bestemt av deres forskjellige fysiske utrustning. «Det ligger f.eks. i de fysiske kjønnssegenskapers vesen at... mann og kvinne fra tidenes morgen hver på sitt vis har måttet risikere livet for at samfunnet skulle bestå.» Det var naturlig at den fysiske sterkere mann påtok seg å skaffe mat og forsvare familien, og at kvinnen som fødte barna, drog omsorg for dem og for hjemmet. Dette var ikke uttrykk for at de to kjønn hadde forskjellige særinteresser, men det var den naturlige arbeidsdeling i strevet for den felles interesse.

Om menns og kvinners ulike instinkter og anlegg er medfødt, eller om de er sosialt betinget, sier hun ikke klart. Det virker som hun mener at de til en viss grad er nedlagt i menneskene av naturen, og at de

Karin Gullerud Johansen (1935–78) skrev sin hovedoppgave i norsk ved Universitetet i Oslo om «Olav Audunsson». Den er i år blitt utgitt som bok under tittelen «Guds lys og mannens mørke» (Aschehoug forlag).

blir utnyttet og utviklet av kjønnsrollemønsteret.

Sigrid Undset ser ikke ned på sitt eget kjønn, som man kunne fristes til å tro, men hun understreker kanskje vel mye forskjellen mellom mann og kvinne. Hun mener at de to kjønn skal komplettere — utfylle — hverandre, og da gjelder det jo å utvikle de beste egenskaper hos begge. «Utviklingen» lot imidlertid til å gå en annen vei, mot utjevning, og Sigrid Undset vil rope et varsko. «Jeg vet godt at de aller fleste mennesker — rimeligvis niogtjue av hundre — vil si at utviklingen går i retning osv. For meg er imidlertid nettopp dette tidens mest brennende spørsmål,

hvorvidt «utviklingen» er en mystisk Gud Allmektig som sender oss hit eller dit, eller om det i det store og hele er *vår vilje* som bestemmer dens retning.»

Naturligvis manglet det heller ikke den gang røster som forherlighet det kvinnelige, og som ble smeltende lyriske når talen kom inn på moderskapet og dets foredlende virkning på kvinnen. Mot dette stod Sigrid Undsets realistiske, ytterst nøkterne syn på kvinnen. Til dem som ville gi mannen all skyld for krigens ulykker, bemerket hun tørt: «Nåja — kvinnene har hittil ikke hatt statstyrelsen i sine hender.»

Nye tider — nye muligheter

Men heller ikke Sigrid Undset var blind for at tidene hadde forandret seg meget siden den opprinnelige, naturlige arbeidsfordeling mellom kjønnene var kommet i stand. Helt opp til den industrielle revolusjon hadde det vært naturlig at alle kvinner tilhørte en mann — enten som hans kone, datter, mor, eller slektning — eller som hans tjenestepike. Der fant de arbeid og beskyttelse, og ingen syntes det var urimelig at de i rettslig henseende var umyndige. Så lenge retten var basert på selvtekt, var kvinnene avhengige av en mann som

kunne representere dem utad og sette makt bak deres krav, om nødvendig.

Men ved den industrielle revolusjon ble det store kvinnehold i hver manns hus overflødig og unødig dyrt. Kvinnene måtte begynne å søke arbeid i de nye fabrikkene, og de måtte selv sørge for å få sin rett. Og der hadde kvinnesaksforkjemperne sin store oppgave. Og det er rett og riktig at kvinnene får fulle statsborgerlige rettigheter, og at de får adgang til stadig flere yrker, mener Sigrid Undset. De må bare ikke tro at der ligger lykken. Det er godt at kvinner ikke lenger må ta hvilken som helst mann, bare for å bli forsørgt.

Ekteskapet skal være resultatet av et fritt valg, og Sigrid Undset erklærer at hun ville foretrekke nesten hva som helst som erverv, fremfor ekteskapet. Faren er bare at man forherliger yrkeslivet i den grad at man nesten tvinger kvinnene til sølibat. For: «En kvinne kan i de livsaldre som svarer til en manns fruktbarste arbeidsår, aldri møte mannen som likestilt i det offentlige liv, medmindre hun lever i sølibat eller vilkårlig setter en del av sin organisme ut av funksjon. Gjør hun ikke det, kan hun når som helst bli tvunget til å gå fra halvgjort arbeide eller oppgi å forsvare en sak hun har gjort til sin. Det er ut fra erkjennelsen av dette faktum at begrepet ridderlighet er utsprunget — kvinnen er, selv når hun er en fiende, en lenket fiende; hun er det, selv når hun i sine lenker er sterkere enn den frie mann. En mann mangler et instinkt som folk flest kaller godt, fordi det er livsbevarende, dersom han ikke overfor en hvilken som helst kvinne bevarer en viss respekt for hennes kjønn, selv når hun ikke har skygge av rett til å kreve respekt som individ. Dette er i mine øyne en kvinnes naturlige rett, fordi den i lengden beskytter ikke bare kvinnene, men selve menneskelivets beståen, og den kan bare hevdes ved at kvinnene vedkjenner seg sine lenker og bærer dem med værdighet.»

Men svakheten ved kvinnesaksbevegelsen er at den helt fra først av nok har ført vinningskonto, men har glemt tapskontoen. Man har også i altfor stor utstrekning glemt at mye av det som blir utskre-

ket som nytt, i virkeligheten er meget gammelt, for kvinner har alltid når det trengtes, vært i stand til å utføre mannens arbeid ved siden av sitt eget. Man glemmer også altfor ofte å se på arten av det arbeid man synes kvinnene burde foretrekke fremfor arbeidet i sitt eget hjem: «Når man hører somme damer tale, skulle man tro de antok at menn flest lever av å være ministre, oppfinnere eller geniale kunstnere, og ikke at de fleste menn passer maskiner som de ikke selv har oppfunnet, kleber konvolutter eller er sporveiskonduktører. I realiteten har kvinnene fått adgang til å passe maskiner, klebe konvolutter og være konduktører; ministre, oppfinnere og geniale kunstnere er de ennå ikke blitt i større utstrekning. Og om det ikke er sikkert at enhver kvinnelig konduktør kunne blitt en god mor, så er det sikkert at det er masser av mannlige konduktører som ikke på en annen plass i verden ville blitt noe større. Men enhver kvinne som blir en god mor, blir mer enn de fleste ministre, for hun er uerstattelig på sin plass, og svært mange ministre kunne med fordel erstattes.»

Sigrid Undset tvilte ikke på at når en kvinne giftet seg, så var hennes plass først og fremst i hjemmet, og at det var en dårlig forretning når hun valgte å leie bort arbeidet med hus og barn for selv å ta et arbeid som kunne verdsettes i kroner og ører. En mors arbeid kan ikke det. Det er egentlig ikke arbeid, det er liv. Helt fra debutboken, Fru Marta Oulie, tumler hun med dette problemkomplekset. Otto Oulie sier til sin kone som lengter etter sitt tidligere yrke: «Vi mandfolk er pent nødt til at passe vort arbeide og vor forretning. Selv om vi ikke faar tid til andet. Og naar dere gifter dere, saa vet dere, hvad deres arbeide blir i regelen. Jeg synes ikke heller, det kan være saant et forfærdelig kjedelig arbeide at passe sine egne barn og holde sit eget hjem pent. — Og om du nu en stund maa sætte dine egne interesser tilside av den grund — det er saa ikke andet, end hvad vi er nødt til, vi manfolk med.» Ekteskapet er her sett som en felles oppgave for begge parter. Det er slutt på det egoistiske, uforpliktende liv i ungdommen. Selv

om mann og kone kjemper på forskjellige fronter, han ute og hun hjemme, så er hjemmet og barna deres felles, alt over-skyggende interesse.

Den spesielt begavede

Men om dette er livet for gjennomsnittskvinnen, hva så med den spesielt begavede kvinne. Hun må da kjenne lenkene tyngde og ha vondt for å bære dem med verdighet. Sigrid Undset går ikke utenom dette problemet som hun jo må ha kjent på kroppen. Temaet slås an første gang i «Den lykkelige alder» som kom i 1908, og dukker siden stadig opp — iallfall frem til 1920-årene. I «Jenny» fra 1911 debatteres det for fullt — vel et tegn på at problemet har meldt seg i hele sin tyngde for forfatterinnen. Jenny har evner som malerinne, og hennes venn Gunnar Heggen prøver å oppmuntre henne til å konsentrere seg om arbeidet: «Jeg synes det er trist, det der. Jeg mener, naar man en sjelden gang træffer paa et fruentimmer, som virkelig har evner i en eller anden retning — og kjender til glæden ved at utvikle dem og arbeide og eier energi og saa videre.... Og saa træffer hun en vakker dag paa en fyr — og saa farvel arbeide og utvikling og det hele. — Opgir hele sig selv for et elendig mandfolks skyld.» Jenny kan være enig i at det er trist — «Men vi er nu engang skapt slik — allesammen. Kvinden har jo naturlig andre oppgaver. Aldri vil vi kvinder komme dit, at vort arbeide er os nok.» Jenny føler at hun vil ikke finne lykken om hun så ble den største kunstnerinne som har levd, og nådde alt som kan nås av ære og berømmelse. Den ligger i livet med mann og barn, også for den begavede kvinne, og kanskje særlig for henne. I essayet om Søstrene Brontë (1917) siterer Sigrid Undset det franske ord: «Tout talent de femme est un bonheur manqué» «Enhver kvinnelig begavelse betyr tap av lykke», og hun kommenterer: «Ingen kvinde vælger at gi kunsten sin lidenskap — de gir den i høiden sit liv. hvis dette liv av en eller anden grund ikke kan passe ind som ledd i slegtskjeden.... For kvinder er jo kunsten kort og livet langt — det vet en

kvinde jo sikrere, jo mere hun vet hvad kunst er. Den kvinde som vælger et kald fordi det synes hende større end morens, maaler barnet efter sig selv, — det synes hende ringe at gi mennesker liv, fordi hun tænker sig mennesket i sit eget billede — en ubetydelig ting.» Og hun fortsetter: «Søker hun at gjøre et arbeide eller utøve en kunst, da er det ikke for arbeidets skyld eller for kunstens, men for at faa litt titel eller en smule snak om sig — noget der kan være som etpar høie hæler under den lille person.»

Så skarpt kan Sigrid Undset analysere kvinners trang til «å følge sitt kall», og hun har gitt oss flere kvinneskikkelser som mer eller mindre bevisst gjør det samme. Mary Lied i «Vaaren» (1914) er den kvinne som helt anelses- og kritikklost pynter seg med sin smule talent og bruker det til å unnsnippe fra husmørplikter og en ikke altfor morsom mann, for å følge sitt kall i samliv med en mann som kan forstå henne. Mary nærmer seg en ren karikatur, så det er vanskelig å ta henne alvorlig. Det er vel forresten heller ikke meningen.

Men Uni Hjelde i «Splinten av troldspeilet» (1917) er ingen slik sommerfuglnatur. Hun har et visst talent som skuespillerinne, men har måttet gi opp sin kunst da barna ble for mange. Hun elsker mann og barn og har ingenting imot slitet for dem. Men hun føler at det er evner i henne som ligger ubrukt, og fristelsen til å bryte ut for å realisere seg selv er sterk. Men hun innser til slutt: «Det i mig selv, som der ikke er plass til her i hjemmet --- det er egoismen i mig og trang til sensation. Det kan der aldrig bli plass for i en mors tilværelse.» Alle disse kvinnene må erkjenne at en kvinne bare er lykkelig når hun går opp i et annet menneske.

Sigrid Undset har aldri skrevet boken om den geniale kvinne — det var vel også ugjørlig — men hun levde dette problemet selv. Av det hun har sagt, ser det ikke ut til at hun mente at geni hevet en kvinne over de lover som vanlig gjelder for kvinner. Intet kall var høyere enn morskallet, og «de lærde og kloke kvinder føler kanskje best, at en mand er det naturlige midtpunkt i en kvindes liv. Og et midtpunkt

gaar det ikke an at bytte eller flytte, uten at alt gaar i stykker». Ingen har sagt at en gift kvinne med barn ikke skal gjøre noe annet. Ingenting forbyr henne å dyrke sine interesser eller utøve sin kunst, men hun må ikke forsømme sine kvinnelige plikter for det. Det er den løsning hun risser opp i beretningen om søstrene Brontë, og det er den hun selv forsøkte å realisere. Huset, hjemmet, og først og fremst barna, skulle skjøttes, og det ikke bare materielt. Det var etter hennes mening ingen plikt, men en rett å ta seg tid til å høre etter og svare på barnas tusen og en merkelige spørsmål. Det var å nyorientere seg i tilværelsen. Så fikk heller hennes eget arbeid vente til nattetimene.

Gode kvinner — og dårlige

Men det lar seg ikke nekte at der finnes to slags kvinner: gode kvinner og dårlige kvinner. «Der er de kvinder som føler kjønnen i seg som en drift til at leve for nogen, og de ... som føler sit kjønn som en ret til at leve av nogen,» heter det i «De kloge jomfruer» fra 1918. Og skillelinjen mellom de to slags kvinner følger ikke skillelinjen mellom dem som er mødre og dem som ikke er det — dessverre. «Der er gode kvinner og der er dårlige kvinner, og jeg har aldri sett noe til at en kvinnes fysiske fruktbarhet i ringeste måte er avhengig av hennes menneskeverd. Det hender at en kvinne blir et bedre menneske når hun får barn å ha ansvar for og holde av — men det hender også at hun ikke blir det. Og tør noen mor nekte at ingen annen kvinne kan bli så foraktelig som en mor — eller er ikke alt en kvinne kan gjøre av lavt og foraktelig, dobbelt lavt og foraktelig når hun som gjør det er mor. — Selv om det å være mor i og for seg ikke betegner noe som helst annet enn et fysisk faktum. Dette fysiske faktum betyr i det menneskelige samfunn så meget at en kvinne ikke kan bli noe bedre enn en god mor, og ikke noe verre enn en dårlig mor.» Gode mødre har Sigrid Undset skildret mange av, men det er ikke alltid de er gift og har egne barn. Den tragiske konflikt mellom den gode pleiemor som ingen rettigheter har, og den kjødelige mor som har den juridi-

ske rett til barnet, kommer igjen flere ganger, som en veltalende protest mot alt uansvarlig snakk om moderskap, og om at «intet er som en mor».

Den kvinne hos Sigrid Undset som er en god mor, er gjerne en «ren» kvinne. De beste av Sigrid Undsets kvinner er slik at de tåler ikke å være om aldri så lite lettsindige — flekker synes så godt på dem. Men dette vil ikke si at hun hadde et viktoriansk syn på kjærligheten. Den fysiske side av kjærligheten hører med. Kyskheten er ikke for Sigrid Undset bare en korporlig egenskap, den er et intellektuelt begrep. Den er kjærlighet til alt som er uplettet og fast.

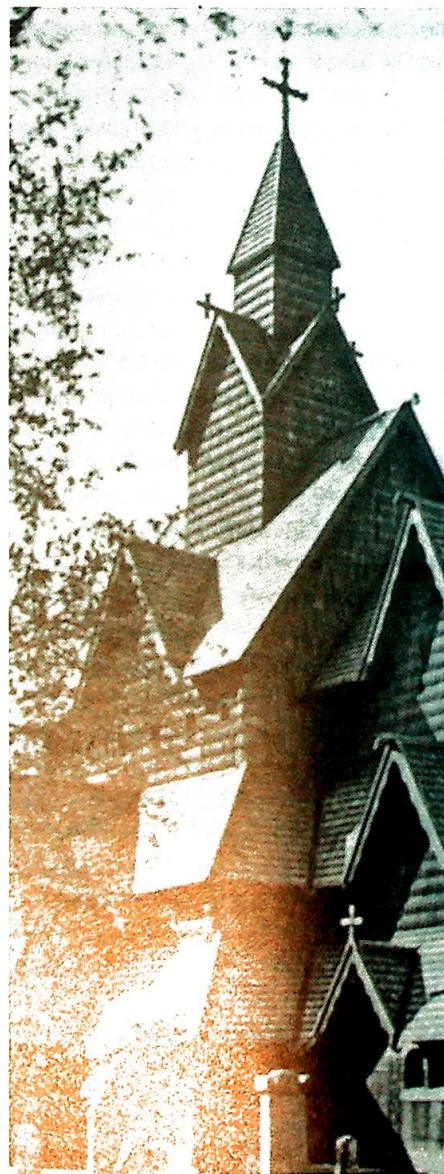
Derfor har Sigrid Undset en forkjærlighet for det kristne ekteskaps idé — alt lenge før hun fant frem til kristendommen. Hun er klar over at det livsvarige, monogame ekteskap er et stort vågestykke, men anfører at det er de største vågestykker som har best sjanse til å lykkes. Men da må man legge forholdene til rette, og ikke ødelegge vågestykket ved altfor lett adgang til skilsmisse. Den virker som en dør det alltid trekker fra, og kan forårsake kronisk forkjølelse av følelseslivet.

Det naturlige samliv mellom mann og kvinne umuliggjør etter Sigrid Undsets mening alt snakk om likestilling, og det samme gjør de to kjønns fundamentalt ulike stilling til det barn de begge har vært med om å kalle til live. Det gjelder også likestilling på det åndelige område. «Ingen uforvrvølet kvinne vil kunne snakke om mannens «aandelige overlegenhet», like lite som hun vil benekte hans overlegenhet på visse områder, blant annet i det man til daglig kaller intelligens, dvs. i mannsforstand.» Mann og kvinne utfyller hverandre. Han har større kjennskap til verden, hun til mennesker. Han kan si om en mann er dyktig, hun om han er god. «Å bevare evnen til å skille mellom godt og ondt, det er kvinnens viktigste oppgave i menneskelivet.» — «Kvinnen gjorde først bekjentskap med djevelen; hun presenterte ham for sin mann, og hun kjenner ham best; det er det som er «das ewigweibliche», som: hun for livets skyld må bevare.»

Middelalderens kvinneideal

At Sigrid Undset ble katolikk, brakte ingen forandring i hennes syn på kvinnen. Men hun fant støtte for sitt kvinnesyn, og hennes krav til kvinnelig troskap og offervilje fikk en begrunnelse som pekte ut over det rent menneskelige. Livet ble ikke lenger sett bare i forhold til en selv eller til det menneske en levde sammen med, men i forhold til Gud. Dermed fikk selv den ubetydeligste handling evighetsperspektiv.

(Forts. s. 18)

La oss be for fred i verden!

GUDSTJENESTER I HELGENE		Dialog messe	Høy- messe
OSLO: <i>St. Olavs domkirke</i>	lörd.: 14.00 sønd.: 9.30 tlf. 20 72 26 - 20 72 44	(eng)	— 11.00 —
<i>St. Hallvard kirke, Frans'skanerne, Enerhauggt. 4, tlf. 67 23 83</i>		8.35	11.00 —
<i>St. Dominikus kirke, Dominikanerne, Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71</i>		9.00 18.30	11.00 —
<i>Vår Frue Villas kapell, Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21</i>		9.00	—
<i>Grefsen kapell, Glads vei 23, tlf. 21 23 55</i>		9.00	11.00
<i>Lunden kloster, Øvre Lunden, tlf. 212587</i>			10.00
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke, Tyholmen, tlf. 22 209</i>	lörd.: 18.30 sønd.: 8.00		11.00
BERGEN: <i>St. Pauls kirke, Chr'stiesgt. 16, tlf. 21 54 10</i>	lörd.: 19.00 sønd.: 9.00		11.00
<i>Vår Frue Kirke, Helleveien</i>	sønd.: 9.30		
<i>Florida kapell, Nygaardsgt. 124</i>			
DRAMMEN: <i>St. Laurentius kirke, Cappelenstg. 1, tlf. 83 20 19</i>	lörd.: 13.00 sønd.: 8.30		10.30
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke, Kongensgt. 9, tlf. 11 438</i>		9.00	11.00
HALDEN: <i>St. Peters kirke, Kr'stan V's pl. 1, tlf. 81 168</i>		9.00	10.45
HAMAR: <i>St. Torfjinn kirke, Torvg. 113, tlf. 23 751</i>	lörd.: 18.00 sønd.: —		11.00
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke, Haraldsgt. 21, tlf. 23 195</i>			11.00
HØNEFOSS: <i>St. Theresias kirke, Vesterngt. 5, tlf. 22 381</i>		9.00	11.00
KRISTIANSAND S.: <i>St. Ansgar kirke, Kirkegt. 3, tlf. 24 225</i>	lörd.: 18.00 sønd.: —		11.00
LILLEHAMMER: <i>Mariakirken, Weidemannsgate 3 A, tlf. 52 550</i>	lörd.: 18.00 sønd.: —		10.00
LILLESTRØM: <i>St. Magnús kirke, Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85</i>		9.00	10.30
MOSS: <i>St. Mikael's kapell, Ryggeveien 24, tlf. 51 038</i>		—	17.00
PORSGRUNN: <i>Vår Frue kirke, Sverresgt. 26, tlf. 50 793</i>	lörd.: 18.00		11.00
STABEKK: <i>Maria kirke, Nyveien 17, tlf. 53 77 35</i>		19.00	10.45
<i>Eikeli kirke, Veståsen 20, tlf. 24 25 69</i>		9.15	10.30
STAVANGER: <i>St. Svitthuns kirke, Dronningens gt. 8, tlf. 25 534</i>	lörd.: 17.00 sønd.: 8.30 9.30		11.00
Søndag kl. 18.00 dialogmesse på fransk.			
TØNSBERG: <i>St. Olavs kirke, Sandef'ordsgt. 1, tlf. 11 949</i>			11.00
VOSS: <i>St. Olavs kapell, Finne, tlf. 12 510</i>		Efter avtale	
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke, Prinsensgt. 2a2, B'skopen og prestegården, tlf. 21 214</i>		9.00	11.00 —
<i>St. Elisabeth hospital, Ila, tlf. 21 670</i>		6.15	—
KRISTIANSUND N.: <i>St. Eysteins kirke, Fl'ntegt. 5, tlf. 72 779</i>			11.00
LEVANGER: <i>St. Torfjinn kirke og St. Eystens sykehjem, Jernbanegt. 29</i>			11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke, Parkveien 23, tlf. 51 467</i>			11.00
ÅLESUND: <i>Vår Frue kirke, Norvesund, tlf. 37 558</i>	lörd.: 17.00 sønd.: 8.30		11.00
TROMSØ: <i>Vår Frue kirke, Storgt. 94, Sogneprestens tlf. 84 277</i>	lörd.: 19.00 sønd.: —		11.00
<i>St. Elisabethsatrene, Balsfjordgt. 35, tlf. 81 487</i>	sønd.: 8.00		—
BODØ: <i>St. Eysteins kirke, Hernesveien 22, tlf. 21 783</i>		8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Mikael kirke, Salsgt. 52, tlf. 11 447</i>		19.00	11.00
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke, Skolegt. 4, tlf. 61 501</i>	lörd.: 15.00 sønd.: —		10.30
NARVIK: <i>Kristi Kongekirken, Håreksgt. 82</i>			18.30
SELFORS: <i>Vår Frelsers kirke, Skipper Nilsensgt. 21, tlf. 52 072</i>		Efter avtale	

LITURGISK KALENDER

MAI

- Ferial. Ap.Gj. 13, 13—25. Joh. 13, 16—20.
- Ferial. Ap.Gj. 13, 26—33. Joh. 14, 1—6.
- Ferial. Ap.Gj. 13, 44—52. Joh. 14, 7—14.
- 5. søndag i Påsken.** Ap.Gj. 9, 26—31. 1. Joh. 3, 18—24. Joh. 15, 1—8.
- Ferial. Ap.Gj. 14, 5—17 (Gr. 5—18). Joh. 14, 21—26.
- Ferial. Ap.Gj. 14, 18—27 (Gr. 19—28). Joh. 14, 27—31a.
- Ferial eller Nereus og Achilleus, martyrer, eller Pancratius, martyr. Ap.Gj. 15, 1—6. Joh. 15, 1—8.
- Ferial. Ap.Gj. 15, 7—21. Joh. 15, 9—11.
- Mattias**, apostel. Ap.Gj. 1, 15—17. 20—26. Joh. 15, 9—17.
- Hallvard. Ap.Gj. 16, 1—10. Joh. 15, 18—21.
- 6. søndag i Påsken.** Ap.Gj. 10, 25—26.34—35.44—48. 1. Joh. 4, 7—10. Joh. 15, 9—17.
- Ferial. Ap.Gj. 16, 11—15. Joh. 15, 26, 4 (Gr. 15, 26—16, 4a).
- Ferial eller Johannes I., pave og martyr. Ap.Gj. 16, 22—34. Joh. 16, 5b—11 (Gr. 5—11).
- Ferial. Ap.Gj. 17, 15.22—18, 1. Joh. 16, 12—15.
- Kristi Himmelfart.** Ap.Gj. 1, 1—11. Efes. 1, 17—23. Mk. 16, 15—20 (Bernardin av Siena, prest, feires ikke).
- Ferial. Ap.Gj. 18, 9—18. Joh. 16, 20—23a.
- Ferial. Ap.Gj. 18, 23—28. Joh. 16, 23b—28.
- 7. søndag i Påsken.** Ap.Gj. 1, 15—17. 20—26. 1. Joh. 4, 11—16. Joh. 17, 11b—19.
- Ferial. Ap.Gj. 19, 1—8. Joh. 16, 29—33.
- Ferial eller Beda den Ærverdige, prest og kirkelærer, eller Gregor VII. pave, eller Maria Magdalena de' Pazzi, jomfru. Ap.Gj. 20, 17—27. Joh. 17, 1—11a.
- Filip Neri, prest. Ap.Gj. 20,28—38. Joh. 17, 11 b—19.
- Ferial eller Augustin av Canterbury, biskop. Ap.Gj. 22, 30; 23, 6—11. Joh. 17, 20—26. I Tromsø Stift., årsdagen til Biskop Goebels bispevielse.
- Ferial. Ap.Gj. 25, 13—21. Joh. 21, 15—19.
- Ferial. Ap.Gj. 28, 16—20. 30—31. Joh. 21, 20—25.

PINSE

- Vigiliemesse. 1. Mos. 11, 1—9 eller 2. Mos. 19, 3—8a. 16—20 eller Esek. 37, 1—14 eller Joel 2, 28—32. Rom. 8, 22—27. Joh. 7, 37—39.
- 1. Pinsedag.** Ap.Gj. 2, 1—11. 1. Kor. 12, 3b—7. 12—13. Joh. 20, 19—23.

TEMPUS PER ANNUM

- Jomfru Marias Gjesting.** Sefania 3, 14—18a. Lk. 1, 39—56.

PAVEN TIL STRASBOURG I 1983

Strasbourg (KN). Paven kommer til Strasbourg i 1983, formodentlig om høsten. Det offentliggjorde byens katolske biskop, Leon-Arthur Elchinger nylig. Paven skal i forbindelse med sitt pastoralbesøk formodentlig besøke Europarådet og Europaparlamentet.

Men i den katolske kirkes historie fant Sigrud Undset også tallrike eksempler på at kvinnene ikke bare hadde vært undertrykt i fortiden slik som kvinnesakskvinnene påstod. Kirkefedrenes og andre geistliges bitre og nedsettende ord om kvinnen gjaldt de kvinner som gjorde bruk av sin «sex appeal» for   få makt over menn — det var de dårlige kvinner som det var grunn til   frykte. Men det finnes også andre uttalelser som gjelder den gode kvinne — eller den sterke kvinne, og disse kvinner fikk sannelig bruk for sine evner: «Kardinalpunktet i hele middelalderens syn p a kvindene er det krav p a administrativt talent som dengang blev stillet til alle kvinder som ville gjøre sig fortjent til at komme ind under begrepet «god kvinde» — d.v.s. en stærk kvinde. Det er det som i realiteten forlanges — av hustruen og av moren, av fyrstinden, av adelens og borgerens og bondens kvinder, av kvinder som lever i verden og av de kvinder som har gitt sig i kloster.» I et jordbruksamfunn som middelalderens var dette naturlig. Et gammelt ordspr k sier: «Kj erringa b erer mere til gaards eller ut av gaarden i forklædet sit, end manden kan kj re ind i gaarden og ut av den med to hester.»

«Selv om man kan finne belegg for at kvinden i det store og hele blev regnet for det andet — ikke for det første kj n, saa kan man ogs a finne belegg for at kvinder som hadde evner utover det almindelige, fikk leilighet til at utvikle dem og bruke dem uhindret og frit.» Og ingen regnet en slik kvinne for ukvinnelig, hun var bare en usedvanlig kvinne. Det var først renesansen og reformasjonen som førte til forakt for «spesielt kvindelige intellektuelle egenskaper: intuition, psykologisk sans som uttrykker sig i takt og blid v rdighet i omgangsformer, takt og hjertelag i det kristne kj rlighetsarbeide.»

I dette bilde av middelalderens «gode kvinne» kjenner vi igjen Sigrud Undsets husfrueideal, — bare tenk på Kristin Lavransdatter —, men også hennes moderne «sterke» gode kvinner f.eks. Ida Elisabeth, — og som det virker som forfatterinnen selv forsøkte   virkeliggjøre. Nini Roll An-

(Forts. siste side)

L rerstilling

St. Sunniva skole er en privat, katolsk barneskole med to klasser på hvert trinn, 1.-6. klasse.

Det vil bli ledig et  rsvikariat med 22—24 t/u. f.o.m. 1/8.82.

For stillingen gjelder de vilkår som går fram av lov og lønnsregulativ. Stillingen er innlemmet i Statens pensjonskasse.

Henvendelse til skolens styre innen 20/5. 82.

ST. SUNNIVA SKOLE

Akersvn. 4 - Oslo 1.

GAVENE TIL KONFIRMANTEN F R DE HOS OSS:

RELIGIØS LITTERATUR
KORS OG KRUSIFIKSER, IKONER, TAVLER
PLATER OG KASSETTER MED RELIGIØS MUSIKK
FOLKEMUSIKK FRA HELE VERDEN
MEDALJONGER, LYS OG KORT MED RELIGIØSE SYMBOLER

Det er SIGRID UNDSSET-år, og foreløpig er følgende bøker om og av Sigrud Undset kommet inn:

HALLVARD RIEBER-MOHN: Sten på sten — Fem blikk på Sigrud Undset, Aschehoug, 160 s. Kr. 96,— ib. 1982.

ARNE SKOUEN: Sigrud Undset skriver hjem. En vandring gjennom emigrant rene i Amerika. Aschehoug, 150 s. kr. 125,— ib. 1982.

Nytt opplag:

Nini Roll Anker: Min venn Sigrud Undset. Aschehoug, 77 s. Kr. 48,—. 1982.

I Fonteneserien foreligger følgende bøker av Sigrud Undset: **Den trofaste hustru**, kr. 51,—, **Våren**, kr. 45,—, **Fru Marie Oulie**, kr. 27,—, **Gymnadenia**, kr. 26,—, **Den brennende busk**, kr. 35,—, **Elleve år**, kr. 52,—, **Jenny**, kr. 49,—, **Fattige skjebner**, kr. 14,—, **Kvinnesympunkt**, kr. 14,—, **Fortellingen om Viga-Ljot og Vigdis**, kr. 36,—, samt middelalder-romanene.

ST. OLAV BOKHANDEL A/S

Akersveien 5, Oslo 1
9--16, lørdag 10--14, TORSDAGER 9--18
TEL (02) 20 72 48

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikkfabrikk

Tlf. 83 41 84 - DRAMMEN

HOPSDAL & DAHL A/S

Aut. Installatør, TV-, Radio-
og Utstysforretning

TORNØEGARDEN - BERGEN

Galligani

Gaver, Pryd- og brukskunst

Med tre forretninger i sentrum.

Vika Terrassen — Stortingsgt. 22 — N. Slottsgt. 25

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

A/S NORSKE SHELL

FYRINGSOLJE

Leverandør til de fleste
katolske institusjoner
i Norge

Ved bestilling av olje:

02-19 12 00 - Service 02-19 12 20

FORSIKRINGSBAKTELSKAPET LVSFORSIKRINGSSELSKAPET
VESTA HYGEA

MED TANKE PÅ FREMTIDEN

BEGRAVELSESBYRÅET

TS Jacobsen & Søn

Ullevålsvn. 1

TELEFON * 20 79 05

Alltid telefonvakt

Vi kommer i konferanse

Ordner alt

Egen parkeringsplass

THRONSEN & CO. A/S

Boktrykk - Offset - Repro

Bernh. Getzgt. 3 b, Oslo 1

Telefon 20 40 02 - 20 70 02

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

Georg og Otto Foerster

Tlf. 21 69 06

STØTT

CARITAS NORGE

Giro 20 20881

STAVANGER

19 års jente fra katolsk familie søker hybel fra august/-
september. Pianostudent ved Rogaland Musikkonserva-
torium (øver på skolen).

**EVA HERHEIM, Ammerudgrenda 96, Oslo 9,
tlf. (02) 25 85 80.**

HYBEL I OSLO

Har noen en enkel, liten hybel tilleie i et halvt år fra 1.
juni? Ingen trang til luksus.

Tlf. (noteringsoverføring) (042) 10 419 på kveldstid.

ker skriver: «Når hun satt ved det hvitdukede bordet i stuen med bjelkeveggene og sørget for mat og drikker til oss gjester, — rank i ryggen, med den svære, blanke fletteknuten over bakhodet og de stille rørs-lene, var det over henne en ro og verdighet som alltid minnet mig om svundne tiders store husfruer, og vanskelig vilde la sig forlike med kavet og travelheten jeg visste hun levde i.»

Den moderne kvinnesaksbevegelse var som vi har sett, en følge av kapitalismen og industrialiseringen, men den bitre tone i kvinnesaks — kvinnenes anklager mot mannsstyret — «deres mandvondhet, rent ut sagt — den var likefrem reaktion mot et slobrok — og langpipetyranni som var særeget for det ikke-katolske Europa i begyndelsen av det nittende århundrede,» hevder hun. Og denne kvinnenes oppstand var nødvendig — kvinnene måtte få fulle statsborgerlige rettigheter. For pionerene innen kvinnesaksbevegelsen hadde hun den største beundring. «Jeg har den dypeste venerasjon og jeg føler den taknemligste ærbødighet for disse kvinnesakens forkjempersker ute og hjemme,» skrev hun i 1912.

Men hennes egen generasjons kvinnesakskvinner irriterte og skremte henne. Det var så altfor meget av uforpliktende egoisme og pukken på rettigheter. Det opprørte henne og fikk henne til å snakke om den «dannede barbarkvinne, som vrimler om oss». «Vår egen generasjon av kvinner, som har arvet alle de goder den foregående har tilkjempet, har gjennomgående meget mindre kultur enn de tidligere,» mente hun. «Kvinnene for hundre år siden (altså omkring 1814) følte det i alminnelighet som de hadde uendelig flere plikter enn rettigheter. Som døtre, som hustruer, som mødre hadde de så liten rett og så uendelige forpliktelser, men det forutsettes at lykken i livet skulle for en kvinne være å gjøre sin plikt. Det var disse plikttro kvinner med de små fordringer for seg selv og de store fordringer til seg selv, som efterlot den hjemmenes kulturarv, som det forresten ser ut til at vi omtrent har brukt opp her hjemme. — Først når vi kvinner er kommet så langt at vi oppfatter

våre rettigheter som forpliktelser, så har vi igjen nådd til det kulturnivå som var kvinnenes standard for hundre år siden. For kultur er nettopp den instinktive forvisning om at man aldri reduserer seg selv ved å yte.»

Det er et høyt og strengt ideal Sigrid Undset holder opp. Noen av de praktiske konsekvenser er kan hende ikke lenger aktuelle i vår situasjon. Vi løper storm mot kjønnsrollemønsteret — ut fra den overbevisning at det vil vise seg å være sosialt betinget og ikke naturgitt. Men er kjernen i Sigrid Undsets kvinnesyn foreldet? Kan kvinnen påta seg mannens oppgaver — ved siden av eller på bekostning av sine egne — uten at det fører til en forarming av livet? Vil ikke det føre til at hun også nødvendigvis tilegner seg mannens måte å se tingene på, og den får ikke lenger den nødvendige utfylling?

Sigrid Undset irriterer oss kanskje, men hun burde kanskje få inspirere også.

PAVEN MØTER STUDENTER

Tirsdag 6. april mottok Johannes Paul II mer enn fem tusen universitetsstudenter som var kommet til Roma fra 36 land. De deltok i en årlig kongress arrangert av *The Institute for University Cooperation* (ICU). Kongressen ble kalt «Univ 82» og var viet temaet «Studiekvalitet, livskvalitet».

L'Osservatore Romano

St. Gudmunds legat

St. Gudmunds legat opprettet i 1928 av Sigrid Undset til dekning av religionsundervisning og opphold ved katolske skoler, skal utdeles for 1982. Søknadsfrist 31. mai.

Søknad rettes til prioren for dominikanerne (Neuberggt. 15, Oslo 3).

FRA ØRKENEN:

ABBA THEODOR

Mange i våre dager tar hvilen før Gud gir dem den.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarlig redaktør: Else-Britt Nilsen O.P.

Faste medarbeidere: Liv Greni, Aage Hauken O.P.,

Åge Rønning, Gunnell Vallquist.

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien, 5 Oslo 1.

Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 110,- pr. år.

For halvår kr. 55,-. Utlandet (ikke Skandinavia) kr. 125,- pr. år.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig — Postgiro 20 46 480.